PIRMA DALIS

PIETŲ DŽORDŽIJA

Dabartis

„Žemė, gamtos pasmerkta amžinam įšalui – ji niekada nepajus saulės spindulių šilumos; žemė, tokia negailestinga ir klaiki, kad jai aprašyti nerandu žodžių.“

KAPITONAS DŽEIMSAS KUKAS, 1775

1

Ten ne laivas. Ten ledkalnis. O, ačiū Dievui. Ji nuleidžia žiūronus ir pajunta, kaip krūtinėje ima dudenti vėl atgijusi širdis. Saloje rūkyti draudžiama, bet ji vis tiek išsitraukia cigaretes, nes jeigu tik pajėgs numaldyti drebančias rankas, kad vieną prisidegtų, gal vėl pasijus galinti pasitikėti savimi. Bet vėjas neleidžia liepsnai įsidegti.

Ji dar sykį nužvelgia horizontą. Taškelis tolumoje tikrai ledas, bangų nešamas į rytus, į begalinę, šaltą tuštumą, supančią Antarktį.

Vandenynas šiandien neramus, plieninis kaip pats dangus ir suskaldytas į smulkiausias šukes. Audros čia atūžia žaibo greitumu, ir saulė aptemsta akimirksniu. Prastas oras išeis jai į naudą, jis pristabdys laivą, bet ne amžiams.

Paskutinis šio sezono laivas. Dar vienas, ir bus saugi.

Ji susimąsto apie viduje glūdinčią baimę, kaip vėžys ėdančią jos raumenis, organus ir kaulus, vis nepaliaujančią augti, kol anksčiau ar vėliau iš jos liks tik supuvusi, dvokianti košė, aptraukta išsitempusia kaip perpildytas balionas oda. Vieną dieną jos siaubas neišvengiamai išsiverš – kaži, kaip tai nutiks? Gal riksmu? O gal prislopinta aimana?

Telefone suskambęs žadintuvas primena, kad gyvenimas nesustoja net ir tada, kai gresia galas. Ji pasisuka grįžti – slėptis nebeliko kur.

Į pasaulio kraštą. Štai, kaip toli ji spruko šįkart.

Ir vis tiek per arti.

2

FELISITĖ

Vieną vėlyvo kovo rytą, pietų pusrutulio vasarai besibaigiant, aukštai ant Konigo ledyno Pietų Džordžijos saloje stovi moteris. Aukšta kaip amazonė, ilgų sidabrinių Šiaurės princesės plaukų ir švelnių, dailių angliškų bruožų, bet viso to kol kas nematyti. Apsirengusi terminiu nardymo kostiumu moteris atrodo belytė ir blanki, niekuo nesiskirianti nuo šalimais ant ledo tupinčio vyro. Jis užsiima savo reikalais, tikrina oro balionus, vožtuvus ir svarmenis, o Felisitė žvelgia į žydro ledyninio ežero gelmes.

Ji žengia prie kranto, po kojomis gurgžda sutryptas sniegas. Ledas aplink toks baltas, toks ryškus, kad tvilko akis, bet ežeras tviska žaižaruojančiu mėliu tarsi skysti safyrai. Jo gylis neišmatuojamas, jis traukia ir drauge baugina. Tarsi žvelgtum į amžinybę.

Felisitė nuleidžia akis į laišką rankose.

Mano mieliausioji Felisite,
pagaliau tave radau. Pietų Džordžija? Oho! Žinok,
mieloji, kad ir kur nukeliausi, seksiu paskui tave...

Ant peties nusileidžia ranka, ir Felisitė išgąsdinta krūpteli.

– Atleisk, atleisk. – Džekas sutrikęs žingteli atatupstas. – Čia tik aš. – Ir tyliau priduria: – Ar tau viskas gerai?

Felisitė niekaip nepajėgia nuryti gerklėje įstrigusio gumulo.

– Viskas gerai, – sumurma ji. – Tiesiog jaudinuosi.

Džekas prisimerkia ir pasilenkia prie ledo.

– Kažką numetei. Juk žinai, kad jis sušlaps, taip?

Rankoje laiko laišką.

– Viskas gerai, žinau. Atiduosi? – Felisitė išplėšia laišką jam iš rankų ir pasilenkusi įbruka į savo įrangos krepšį.

– Kas yra, Flike?

Reikia susiimti. Laiko yra. Ji pasiruošusi, net jei nutiktų blogiausia. Tereikia išgyventi dieną.

Kai atsitiesia, Džekas vėl prabyla tyliai, kad girdėtų tik ji viena.

– Flike, aš susitvarkysiu ir pats, tikrai. Tu galėsi vadovauti iš čia. Nebūtina...

Paprastai Džekui šypsotis lengva. Jo veidas toks atviras, toks geranoriškas, toks patikimas. Bet šiandien ji nepajėgia nė prisiversti.

– Man viskas gerai, – pakartoja ji. – Pradedam.

Ji pasičiumpa savo komunikacijos įrangą ir po kelių sekundžių sniegą pustančio vėjo ūžimą pakeičia radijo triukšmas. Džekas paduoda jai kaukę ir prieš ją užsidėdama Felisitė lukteli, tarsi paskutinį kartą matytų snieguotų kalnų pasagą, blyškiai melsvą dangų ir albatroso sparnų šešėlį ant sidabrinio ledo.

– Girdi mane, Flike?

Ausinėse skamba jų komandos nario Alano balsas, vyras stovi už aštuoniolikos metrų nuo ežero kranto. Alanas vadovaus nėrimui iš sausumos.

– Puikiai. – Felisitė leidžia Džekui uždėti jai ant pečių deguonies balionus.

– Konigo ledyno komanda Karaliaus Edvardo kyšuliui, – girdi ji. – Kovo 22-oji, devynios valandos penkiolika minučių. Flikė ir Džekas neria. Trisdešimties minučių nėrimas gelmės jutikliui ir povandeninei kamerai įrengti. Sąlygos geros.

– Tik ramiai, – pasigirsta atsakymas iš bazės. – Veltui nerizikuojam.

– Pasiruošusi, Flike?

Jai davus ženklą Džekas žengia pirmyn ir mėlyna banga jį praryja. Felisitė nuseka iš paskos ir akimirksniu įsmunka į skausmo gelmes. Šaltas vanduo stingdo. Ji prisiverčia kvėpuoti ir laukia, kol praeis pirmasis šokas. Nurimusi tiek, kad galėtų atsimerkti, išvysta Džeką laikant povandeninę kamerą. Pakėlusi galvą pastebi nuleidžiamą gelmės jutiklį ir jį pačiumpa.

– Judam. – Džeko balsas, gergždžiantis per komunikacijos sistemą, neatpažįstamas.

Jiedu panyra gilyn ir dingsta mėlynuose bei baltuose sūkuriuose, kur girdėti tik alsus, sunkus jų pačių kvėpavimas. Felisitė su Džeku leidžiasi žemyn palei ledo sieną, ant galvos pritvirtintų žibintuvėlių šviesa gaudo fantastiškus pavidalus. Į juos žvelgia veidai, ledo plyšiuose raizgosi ir nardo atgiję legendiniai gyvūnai.

Žydrasis ežeras, kiekvieną pavasarį susidarantis iš tirpsmo vandens, jau penkis mėnesius tolydžio didėjo. Per

kelias ateinančias savaites, galbūt net ir šiandien, ledas ežero dugne įtrūks. Ežeras nuseks, ir šimtai tūkstančių kubinių metrų tirpsmo vandens ims srūti sudėtinga nematoma nuotekio sistema, kol pasieks pamatinę uolieną. O iš ten ištekės tiesiai į pietinį Atlanto vandenyną. Dėl šitokios galybės vandens ledyno gabalas gali atskilti, ir į jūrą įvirs dar vienas didžiulis ledkalnis. Manoma, kad žydrieji ežerai vaidina lemiamą vaidmenį ledynų judėjimo ir ledkalnių atsiradimo procese.

Staiga suskamba Felisitės gelmės matuoklio įspėjamasis signalas. Juodu su Džeku pasiekė plokščią ledo iškyšulį, ant kurio ir įrengs kamerą bei gelmės matuoklį, ateinančią savaitę fiksuosiančius ežero judėjimą. Felisitė plūduriuoja vandenyje ir neskubėdama įtaiso įrenginius į vietą.

– Įjungiu, Alanai, – praneša ji.

– Pala. Aha, matom. Vaizdas geras, Flike. O kaip ten viskas atrodo?

Džekas plūduriuoja kiek giliau, jo kostiumas mėlynose gelmėse vaiduokliškai blyškus.

– Nesu tikra, kad rasiu žodžių, – atsako ji Alanui.

Džekas kyla. Plaukia greitai, vandenyje jaučiasi taip gerai, kaip ir milijonai ruonių, gyvenančių Pietų Džordžijos apylinkėse.

– Na, kaip? – klausia jis priplaukęs. – Pasiruošusi?

Šią avantiūrą sugalvojo ji pati. Bet atsidūrus pačioje ežero širdyje viskas ima regėtis visai kitaip. Gali būti labai pavojinga.

Kita vertus, būna ir blogesnių vietų mirti.

– Kas vyksta, bičiuliai? – nuo paviršiaus traškėdamas atsklinda Alano balsas.

– Svarstom pasidairyti nutekėjimo angos. – Nenuleisdamas nuo jos akių Džekas laukia atsakymo.

Jiedu buvo sumanę patikrinti visiškai neįrodytą teoriją, kad pačioje giliausioje ežero vietoje silpnas ledas dengia pagrindinę vandens nutekėjimo angą.

Ausyse sutraška trikdžiai ir Alanas atsiliepia:

– Nežinau, Džekai. Čia kaupiasi debesys.

Pietų Džordžijoje orai keičiasi žaibiškai, net ir vasarą.

– Tu spręsk, Flike, – atsako Džekas.

Jeigu ji šiandien mirtų, viskas būtų baigta. Daugiau jokio bėgimo. Jokio slapstymosi.

Felisitė prisideda pirštą prie lūpų. Greičiau pajunta, o ne pamato Džeko šypseną, ir apsiverčia.

– Bičiuliai, kas dedasi? – Alano balsas trūkinėja.

Tiesiai po savimi Felisitė išvysta ledo suformuotą kūgį.

– Manai, čia ji? – klausia Džekas.

– Bičiuliai, paviršiuje kažkas vyksta. Kyla oro burbuliukai, nepriklausantys nė vienam iš jūsų.

Felisitė ir Džekas liaujasi plaukę ir susižvalgo. Burbuliukus gali kelti judesys ežero dugne. Jeigu ledas įskiltų dabar, vanduo įtrauktų juodu į ledyną. Jie žūtų ledo kape arba būtų išnešti į Atlanto vandenyną.

Vėl pasigirsta Alano balsas.

– Daktaras liepia judu ištraukti. Dešimt sekundžių ir keliam.

Felisitė užkiša ranką už nugaros ir atkabina apsauginę virvę. Džeko ranka brūkšteli jai per kulkšnį, bando ją pastverti, bet nepavyksta. Neria gilyn, galva ima tvinksėti, gal ji tik įsivaizduoja, o gal tikrai kvėpuoti darosi vis sunkiau. Sutelkia žvilgsnį tiesiai į tamsiai mėlyną kūgį pačioje ežero

gilumoje, ausyse girdi traškėjimą ir, regis, Džeko prašymą duoti jiems dar kelias minutes.

Atsidūrusi vos per pusmetrį nuo mėlyno apskritimo Felisitė išsitraukia iš pritvirtinto prie juosmens dėklo plastikinį buteliuką. Atsukus kamštelį iš jo tarsi sprunkantis džinas išsprogsta ryškiai raudonas skystis. Jis kelioms sekundėms pakimba vandenyje ir galop pražysta kaip nepažįstama gėlė, pamažu plinta vos juntamoje srovėje.

O tada ima suktis spirale, tarsi iš kriauklės ištekantis vanduo. Sukasi lėtai, plonyte srovele, bet tikrai matyti su niekuo nesupainiojamas įcentrinis judėjimas.

– Flike, mums reikia iš čia dingti. – Džekas priplaukia prie jos. – Man atrodo, ledėja mano kvėpavimo takai.

Felisitė sunkiai kvėpuoja, bet jai tai atrodo menkniekis, palyginti su tuo, ką sužinojo. Čia tikrai nutekamoji anga, ir vanduo jau sunkiasi pro ją. Paviršiuje to nematyti, nes tirpsmo vanduo nuolat papildo ežerą, bet kamščiui ištirpus ežeras netruks nusekti.

Džekas prisega jos apsauginę virvę.

– Viskas, Alai, – praneša jis. – Kylam.

Susiruošusi palikti ledyną, Felisitė dar kartą prieina prie ežero su Džeku, laikančiu rankose vaizdo kamerą. Per petį turi persimetusi krepšį su kone šimtu mažų oranžinių plastikinių kamuoliukų.

– Per ateinančias kelias savaites, – sako ji į kamerą, – ežeras nuseks. Mūsų palikti įrenginiai praneš, kai tai nutiks, ir galbūt spėsim viską nufilmuoti. Šie kamuoliukai gali padėti atsekti, kurioje vietoje vanduo išteka į vandenyną.

Ji sumeta kamuoliukus į ežerą, jie išplinta vandens paviršiuje kaip saldainiai ant vaiko gimtadienio torto.

– Jau? – klausia Džekas, kai ji pasilenkia susirinkti įrankių. – Laukiu laivu atplaukiant keleto dalykų.

Felisitė suakmenėja.

– Kokiu laivu?

– Paskutiniu vasaros laivu. Man regis, „Sniego karaliene“. O ką, kas yra?

– Jis atplaukia ne šiandien.

– Jeigu šiandien dvidešimt antra, tai šiandien. Klausyk, ar tau viskas gerai?

Felisitė ima krautis daiktus greičiau, nebe taip skrupulingai.

– Taip, tiesiog šalta, – vos ištaria.

Ji suklydo. Laivas atplaukia. Šiandien.

3

FREDIS

– Labas rytas, pone. Sėskitės.

Laivo gydytojas – jaunas, liesas, šviesiaplaukis vyrukas, kuriam tikriausiai dar nė barzda neželia. Kitaip nei laivo pareigūnai, nevilki uniformos, apsirengęs medvilninėmis kelnėmis ir megztiniu. Jis ištiesia Fredžiui ranką, norėdamas pasisveikinti.

– Šįryt praplaukėme pirmąjį ledkalnį. Matėt? Vos prašvitus ant denio susirinko visas būrys. Jūsų nepastebėjau, bet, kaip sakau, mūsų ten buvo daug.

Fredis prisėda.

– Labai didelis. – Gydytojas vis dar stovi. – Gerų penkiasdešimties metrų aukščio. Į šią kelionę leidžiuosi jau antrą kartą, bet, manau, niekada prie jų neįprasiu.

– Buvau kajutėje, – atsako Fredis.

– Labiausiai mane žavi jų spalvos. Žmonės kalba, kad ledkalniai balti, bet, patikėkit, palei pat vandenį jis spindėjo tokiu mėliu kaip grynas vario sulfatas. O dar tas garsas – kaip ledo luitas gali šitaip triukšmauti?

– Iš esmės girdit, kaip ledui tirpstant išsilaisvina milijonai jame įstrigusių oro burbuliukų, – paaiškina Fredis. – Savotiškas šnypštimas ir treškėjimas, tiesa?

– Būtent. Ir girgždesys. Toks nežemiškas.

– Ledkalnio viduje ledas skilinėja ir juda.

Gydytojas nustebęs.

– Jūs labai daug išmanot.

– Aš geologas. Ledo netyrinėju. – Fredis dirsteli į laikrodį.

– Kuo šįryt galiu jums pagelbėti? – klausia gydytojas.

Fredis atsisagsto marškinius.

– Turiu nedidelį negyjantį pūlinį, man atrodo, jis vėl atsinaujino. Nugaros apačioje, dešinėje pusėje.

Jis neprašytas atsistoja ir nusivelka marškinius. Klinikoje vėsu, tačiau prieš tris dienas išplaukus iš Folklando salų į pietus atvėso visame laive. Šildymas veikia visu pajėgumu, bet kaskart atvėrus duris vidun plūsteli ledinio oro gūsis.

Fredis jaučia, kaip šalti pirštai spaudžia jam nugarą į kairę nuo stuburo.

– Skauda? – klausia gydytojas.

– Aha.

Fredis oda junta gydytojo kvėpavimą.

– O kaip jūs jaučiatės? Gal neįprastai smarkiai prakaituojate? Svaigsta galva?

– Tarsi peršalęs. Tai karšta, tai šalta, viską maudžia, naktimis prakaituoju.

Gydytojas neatsiliepia.

– Tris dienas nelindau iš kajutės, – priduria Fredis. – Dėl viso pikto. Tiesiog įsimetė infekcija. Neužkrečiama.

Jį vėl paliečia šalti pirštai.

– Bjauri žaizda.

Fredis neatsiliepia.

– Ar tas randas senas?

– Lygiai trejų metų. Buvęs mano gydytojas manė, kad viduje liko kažkoks pašalinis objektas. Ne metalinis, antraip būtų pasirodęs rentgeno nuotraukoje. Greičiausiai medis ar kokia audinio atraiža. Žaizda kartais vis supūliuoja, bet operuoti niekas nesiėmė, nes ji prie pat inksto.

Gydytojui reikėtų jau ir pačiam susiprasti. Prastai užgijęs randas, jokių galimybių deramai operuoti. Jei nesusipras, Fredis palaikys jį kvailiu.

Bet gydytojas ne kvailys. Jis švelniai paliečia dešinę Fredžio ranką.

– Galima? – paklausia ir pakėlęs ją ištiesina.

Fredis laukia, kol gydytojas apžiūrinėja tatuiruotę. Aplink alkūnę apsisukusį voratinklį, nusidriekusį per kelis centimetrus ant dilbio ir žasto. Nupiešta skrupulingai, nes laiko buvo sočiai, visa juoda, nes spalvų stigo.

– Simbolizuoja nuobodulį, – paaiškina Fredis. – Sėdėjimą be darbo diena iš dienos. Vorai rezga voratinklius ant nejudančių galūnių.

– Žinau, – atsako gydytojas. – Jau esu tokių matęs. Jus padūrė, tiesa?

– Kalėjimo bibliotekoje. Kraujas kriminalinių romanų lentynos neaptaškė, bet trisdešimt knygų vis tiek buvo išmesta. Labai gaila. Mažai jų turėjome.

Lyg norėdamas jį užčiaupti, gydytojas pakiša jam prie burnos termometrą.

– Ar galėsit padėti? – klausia Fredis pasimatavęs temperatūrą. Kiek pakilusi, bet nieko tokio. – Na, su tuo pūliniu. Suprantu, kad tatuiruotė jau visam laikui.

– Prašau atsigulti ant sofos, – liepia gydytojas. – Ant pilvo.

Fredis paklusniai padaro kaip lieptas. Šio įpročio jau nebenusikratys.

– Galiu pradurti, išvalyti, sutvarstyti pūlinį ir skirti antibiotikų kursą, – atsako gydytojas tarškindamas instrumentus. – Grįžus namo būtų gerai pasidaryti tiriamąją operaciją, kad būtų aišku, ar įmanoma sutvarkyti šią bėdą kartą ir visiems laikams. Turėtų būti paprasčiau, kai jau...

– Kai jau išėjau į laisvę, – užbaigia už jį Fredis.

Gydytojas dirba tylėdamas. Fredis užsimerkia, suveikus nuskausminamiesiems nieko nebejaučia.

– Ar galėsiu rytoj lipti į krantą? – klausia, kai išgirsta, kad jau gali apsirengti.

– Jeigu tik gerai jausitės. – Gydytojas prisėda prie stalo ir ima rašyti. – Kas atginė jus į Pietų Džordžiją?

– Bibliotekoje buvo tokia knyga, – atsako jam Fredis. – Ją parašė porelė, dešimtajame dešimtmetyje plaukusi ten burlaiviu be variklio.

– Nieko sau. – Gydytojas susižavi.

– Būtent. Pamaniau, kad jie pakvaišę. Ir labai drąsūs. Taigi gavęs progą pakeliauti sugalvojau atplaukti. Galima sakyti, pagerbsiu jų kelionę.

– Tai iš tiesų graži ir unikali vieta. Atvykote per Pietų Ameriką?

Atsakymą gydytojas ir taip turėtų žinoti. Visi laive esantys keleiviai leidosi į trijų savaičių turą, kurio galutinis tikslas – Antarktis. Bet jis Fredžiui pagelbėjo, be to, Fredis dabar tikrai netrokšta susilaukti oficialaus dėmesio.

– Atskridau iš Londono į Santjagą, iš ten į Stanlį, – atsako jis. – Keliauti savarankiškai neturėjau lėšų.

Gydytojas paduoda jam popierėlį.

– Paduokit šitą vaistinėje. Atsidaro po pusvalandžio.

Fredis paima receptą.

– Kiek sėdėjote? – klausia gydytojas.

– Ilgai, – atsako Fredis. Atsigręžęs nusišypso gydytojui ir šis krūpteli. – Pelnytai, – priduria.